ולא ממקום שהוא רואה את החמה שנאמר [1]וממגד תבואות שמש: ומעין היוצא תחילה בני העיר מסתפקין ממנו אמר רבה בר רב הונא ונותן לו דמים ולית הלכתא כוותיה: ומחכין בימה של טבריא ובלבד שלא יפרוס קלע ויעמיד את הספינה [א] אבל צד הוא ברשתות ובמכמרות ת"ר [א]בראשונה התנו שבטים זה עם זה שלא יפרום קליעה ויעמיד את הספינה אבל צד הוא ברשתות ובמכמרות תנו רבנן ימה של טבריא בחלקו של נפתלי היתה ולא עוד אלא שנטל מלא חבל חרם בדרומה לקיים מה שנאמר [2]ים ודרום ירשה תניא רבי שמעון בן אלעזר אומר תלושין שבהרים בחזקת כל השבטים הן עומדים ומחוברים בחזקת אותו השבט [ב]ואין לך כל שבט ושבט מישראל שאין לו בהר ובשפלה ובנגב ובעמק שנאמר [3]פנו וסעו לכם ובאו הר האמורי ואל כל שכניו בערבה בהר בשפלה ובנגב ובחוף הים וגו' וכן אתה מוצא בכנענים ובפריזים (א) ובאמוריים שלפניהם שנאמר ואל כל שכניו אלמא שכניו הכי הוו: ונפנין לאחורי הגדר ואפילו בשדה שהיא מלאה כרכום אמר רב אחא בר יעקב [א]לא נצרכה אלא ליטול הימנו צרור אמר רב חסדא [ב]ואפילו בשבת מר זוטרא חסידא שקיל ומהדר וא"ל לשמעיה [ג](למחר) זיל שירקיה: [ד]ומהלכין בשבילי הרשות עד שתרד רביעה שניה אמר רב פפא [ג]והאי דידן אפילו טל קשי לה: ומסלקין לצידי הדרכים מפני יתידות הדרכים שמואל ורב יהודה הוו שקלי ואזלי באורחא הוה מסתלק שמואל לצידי הדרכים א"ל רב יהודה תנאין שהתנה יהושע אפילו בבבל א"ל שאני אומר [ד]אפילו בחוצה לארץ רבי ורבי חייא הוו שקלי ואזלי באורחא אסתלקו לצידי הדרכים הוה קא מפסיע ואזיל ר' יהודה בן קנוסא קמייהו א"ל רבי לרבי חייא מי הוא זה שמראה גדולה בפנינו א"ל ר' חייא שמא ר' יהודה בן קנוסא תלמידי הוא וכל מעשיו לשם שמים כי מטו לגביה חזייה א"ל אי לאו יהודה בן קנוסא את גזרתינהו לשקך בגיזרא דפרזלא: [ה]התועה בין הכרמים מפסיג ויורד מפסיג ועולה: ת"ר [ה]הרואה חבירו תועה בין הכרמים מפסיג ועולה מפסיג ויורד עד שמעלהו לעיר או לדרך וכן הוא שתועה בין הכרמים מפסיג ועולה מפסיג ויורד עד שיעלה לעיר או לדרך מאי וכן מהו דתימא חבירו הוא דידע להיכא מסלק דניפסוג אבל הוא דלא ידע להיכא קא סליק לא ניפסוג נהדריה נהדר בי מיצרי קמ"ל הא [ו]דאורייתא הוא דתניא [ו]השבת גופו מניין ת"ל [4]והשבותו דאורייתא הוא דקאי בי מיצרי אתא הוא תקין דמפסיג ועולה מפסיג ויורד: ומת מצוה קנה מקומו: ורמינהי [ז][ז]המוצא מת מוטל באיסרטיא מפנהו לימין איסרטיא או לשמאל איסרטיא שדה בור ושדה ניר מפנהו לשדה בור שדה ניר ושדה זרע מפנהו לשדה ניר היו שתיהן בורות שתיהן נירות שתיהן זרועות מפנהו למקום שירצה אמר רב ביבי [ח]במוטל על המיצר מתוך שניתן לפנותו מפנהו לכל מקום שירצה אמרי עשרה הני חד סרי הויין [ח]מהלכין בשבילי הרשות שלמה אמרה כדתניא הרי שכלו פירותיו מן השדה ואינו מניח בני אדם ליכנס בתוך שדהו מה הבריות אומרות עליו מה הנאה יש לפלוני ומה הבריות מזיקות לו עליו הכתוב אומר [ט]מהיות טוב אל תקרי רע ומי כתיב מהיות טוב אל תקרי רע אין כתיב כי האי גוונא [5]אל תמנע טוב מבעליו בהיות לאל ידך לעשות [ט]ותו ליכא והא איכא דרבי יהודה [ט]דתניא רבי יהודה אומר בשעת הוצאת זבלים אדם מוציא זבלו לרה"ר וצוברו כל שלשים כדי שיהא נישוף ברגלי אדם וברגלי בהמה שעל מנת כן הנחיל יהושע לישראל את הארץ והא איכא דר' ישמעאל בנו של ר' יוחנן בן ברוקה [י]דתניא רבי ישמעאל בנו של ר' יוחנן בן ברוקה אומר תנאי ב"ד הוא שיהא זה יורד לתוך שדה חבירו וקוצץ שוכו של חבירו להציל נחיל שלו ונותן לו דמי שוכו של חבירו ותנאי ב"ד הוא שיהא זה שופך יינו ומציל דובשנו של חבירו ונוטל דמי יינו מתוך דובשנו של חבירו ותנאי ב"ד הוא שיהא זה מפרק את עציו וטוען פשתנו של חבירו ונוטל דמי עציו מתוך פשתנו של חבירו שעל מנת כן הנחיל יהושע לישראל את הארץ [כ]ביחידאי לא קאמרינן

והא

ולא ממקום הרואה את החמה. סביבות לדדין מבחוץ מפני שהוא עיקר האילן שהחמה מבשלת שם את הפרי וממתיקו: **מלא חבל חרם.** מלא חבל של מצודה היה לו בדרומה מן היבשה למשוך רשתו. חרם כמו מצודים וחרמים (קהלת ז): **בחזקת כל השבטים.** כל מי שירצה יטול דהא כמטלטלי ושאר השלל והמלקוח היו: **וכן אתה מוצא בכנעני.** אע"פ שכתוב כאן הר האמורי אף כנעני ופריזי כך היו להם וישראל שירשו היה להם לכל אחד הר ושפלה ונגב ועמק (ב) ארץ שדות ובקעות שקורין כנפיינ"ה לכן נקראת נגב שכל שעה היא נגובה שאין שם לא אילנות וחמה זורחת ומנגבתה: **אמר ליה לשמעיה.** כמול: **שרקיה.** טחיהו בטיט ותכריהו יפה: **והא.** קרקע דידן: **אפילו טל.** ירד עליה בלילה קשה לה דריסת הרגל ממחרתו: **אפילו בחוצה לארץ.** וכ"ש בבבל שמצויין שם שיירות ועוברין ושבים והולכך להתנות: **מפסע ואזיל.** מיתד ליתד פסיעות גסות ולא היה רוצה להסתלק אל מצר השדה: **גדולתו.** שהוא מראה לנו שהוא ירא שמים מאד ואינו חושש לתנאי שהתנה יהושע וממזי כיוהרא: **בגיזרא דפרזלא.** כלומר נדוי: **מאי וכן.** פשיטא מאי שנא איהו מחבריה: **והשבותו.** את גופו משמע שאם טעה מבירך אתה צריך להעלותו לדרך: **דאורייתא כי מצרי.** יקיף סביבות מצרי הכרמים ולא יעבור בתוכם ויפסידם: **איסרטיא.** רה"ר ט"ז אמה: **שדה בור.** מכאן לאיסרטיא ושדה ניר מכאן מפנהו לשדה בור. ניר חרוש ולא זרוע: **מפנהו.** אלמא לא קנה מקומו דאי קנה מקומו מאי בעל השדה של ימין ושל שמאל לעכוביה: **על המיצר.** מוטל ברוחב הדרך ועוברין ומאהילין עליו עושי טהרות ומטמאות: **כל שלשים יום.** שלשים יום רשאי להניחו שם: **דר' ישמעאל בנו של ר' יוחנן בן ברוקה.** בפרק הגוזל בתרא [לקמן קיד:]: **נחיל.** של דבורים שהלכו לשדה חבירו ונתיישבו על שוכתו של אילן ואם יטול אחד אחד הן פורחות ואובדות מאחר שנתנו עיניהן באותה שוכה לפיכך קוצצה ונותן לו דמים: **ומציל דובשנו.** זה בא בכדו של יין וזה בא בכדו של דבש ונסדקה חבית של דבש וכן זה בא בחבילת פשתן על חמורו וזה בא בחבילת עצים ומת חמורו של בעל פשתן יפרק זה את עציו וטוענו: דר' יהודה ודרבי ישמעאל יחידאי ניהו וברייתא דעשרה תנאים סתמא היא:

והא

אין לך כל שבט ושבט מישראל (ג) גרסינן. ובפ' יש נוחלין (ב"ב דף קכב. ושם) גבי חלוקת העולם (ד) הכא גרסינן אין לך כל אחד ואחד מישראל כן נראה לר"ת: **ונוטל דמי יינו מתוך דובשנו של חבירו.** ע"כ מיירי כשעקל בית הבד כרוך עליה דאל"כ לימא ליה מהפקירא קזכינא כדאמר לקמן בפרק בתרא (דף קטו:) וא"ת ואמאי נוטל דמי יינו הא אמר לקמן בפרק בתרא (שם) דאין לו אלא שכרו ואלי' למימר דהך דר' ישמעאל בנו של רבי יוחנן בן ברוקה פליג כדאמר בסמוך ביחידאה לא קאמר וכן משמע בתוספתא (ה) דבתר הך דלא יקוץ קתני הך אבל אין נראה דלמה יטול דמי יינו הלא יכול לומר אני הייתי דוחק ומציל

כיון

עין משפט
נר מצוה

קנג א מיי' פ"ה מהל' נזקי ממון הלכה ג סימן ו סמג עשין סו טוח"מ סימן רעד:
קנד ב (מיי' פ"ח מהל' שבת הלכה ג ופ"י ופכ"א) סמג לאוין סה טוש"ע א"ח סימן שיב סעיף ג:
קנה ג מיי' פ"ה מהל' נזקי ממון הלכה ו סמג עשין סו טור ח"מ סימן רעד:
קנו ד מיי' שם הלכה ה סמג שם טור ח"מ שם:
קנז ה מיי' שם הלכה ג סימן ח:
קנח ו מיי' פ"א מהל' רוצח הל' יג סמג לאוין קסה טוש"ע ח"מ סימן תכו:
קנט ז ח מיי' פ"ח מהלכות טומאת מת הלכה ז ופ"ה מהל' נזקי ממון הל' ג סי' י טוש"ע י"ד סימן שסד סעי' ג וטוח"מ סי' רעד:
קס ט מיי' פ"ה מהל' נזקי ממון הלכה ד סמג עשין סו טוח"מ סימן רעד:
י כ כל זה איתא ברב אלפס ב"ק פ"י דף מד ע"ב:

◆

מוסף רש"י

מלא חבל חרם. לפרוס חרמים ומכמורות (דברים לג, כג). **השבת גופו מניין.** כגון נטבע בנהר, מניין שאתה מצווה על השבתו, ת"ל והשבותו. קרא יתירא הוא למדרש השב את גופו לעצמו (סנהדרין עג.). **באיסרטיא.** דרך כבושה (עירובין יז:). **מפנהו.** ואי סלקא דעתך קנה מקומו היכי מצי לאשקליה מהתם (שם). **במוטל על המיצר.** שמושכב ברוחב הדרך ממיצר למיצר, מתוך שניתן לפנותו. שניתן רשות לפנותו מפני כהנים ועושי טהרות שלא יאהילו עליו, מפניהו לכל רוח שירצה (שם). **וצוברו כל שלשים.** כל שלשים יום רשאי להניחו שם (לעיל ל.) משלשים לשלשים תחול וצוברו כדי שיהא נישף יפה (ב"מ קיח.). **שיהא זה שופך יינו.** כמתני' הוא, זה בא כחביתו של יין וזה בא בכדו של דבש נסדקה חבית של דבש (לקמן קיד:). **וטוען פשתנו.** אם מת חמור חבירו הטוען פשתן בדרך וחמורו של זה טוען עצים (שם).

מסורת הש"ס

א) [תוספתא פ"ח], ב) ב"ב קכב., ג) פ"ל איתא וגם רש"ל מ"ז, ד) תענית ו:, ה) [תוספתא ב"מ פ"ב], ו) סנהדרין עג., ז) עירובין יז:, ח) [ברכות ל.], ט) [תוספתא דב"מ פי"א] לעיל ל. ב"מ קיח., י) לקמן קיד:, כ) [פי' ע"ש ול"ע],

◆

תורה אור השלם

1. וּמִמֶּגֶד תְּבוּאֹת שָׁמֶשׁ וּמִמֶּגֶד גֶּרֶשׁ יְרָחִים: דברים לג יד
2. וּלְנַפְתָּלִי אָמַר נַפְתָּלִי שְׂבַע רָצוֹן וּמָלֵא בִּרְכַּת יְיָ יָם וְדָרוֹם יְרָשָׁה: דברים לג כג
3. פְּנוּ וּסְעוּ לָכֶם וּבֹאוּ הַר הָאֱמֹרִי וְאֶל כָּל שְׁכֵנָיו בָּעֲרָבָה בָהָר וּבַשְּׁפֵלָה וּבַנֶּגֶב וּבְחוֹף הַיָּם אֶרֶץ הַכְּנַעֲנִי וְהַלְּבָנוֹן עַד הַנָּהָר הַגָּדֹל נְהַר פְּרָת: דברים א ז
4. וְאִם לֹא קָרוֹב אָחִיךָ אֵלֶיךָ וְלֹא יְדַעְתּוֹ וַאֲסַפְתּוֹ אֶל תּוֹךְ בֵּיתֶךָ וְהָיָה עִמְּךָ עַד דְּרֹשׁ אָחִיךָ אֹתוֹ וַהֲשֵׁבֹתוֹ לוֹ: דברים כב ב
5. אַל תִּמְנַע טוֹב מִבְּעָלָיו בִּהְיוֹת לְאֵל יָדְךָ לַעֲשׂוֹת: משלי ג כז

◆

הגהות הב"ח

(א) גמ' בכנענים ובפריזים (שלפניהם) תא"מ ונ"ב פ"ל אין זה: (ב) רש"י ד"ה וכן אתה וכו' ונגב ועמק הס"ד ואח"כ מה"ד נגב אכן: (ג) תוס' ד"ה אין וכו' מישראל ובפ' כל"ל ותיבת גרסינן נמחק: (ד) בא"ד העולם גרסי' כל"ל ותיבת הכא נמחק:

◆

הגהות הגר"א

[א] גמ' ובלבד שלא יפרוס קלע ויעמיד את הספינה (אבל צד הוא ברשתות ובמכמרות) תא"מ:

◆

לעזי רש"י

כנפיינ"ה [קנפני"א]. ערבה, מרחב, שדות.